

تبیین ارتباط اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری ج.ا.ا. در جهان با اقتدار و امنیت ملی بر اساس مبانی انقلاب اسلامی

* فرهاد رهبر

* حسن حسین‌زاده*

چکیده

با توجه به تأکیدات مستمر رهبری در رابطه با هدف‌گذاری مرجعیت علمی و فناوری در جهان و همچنین فرمایش گهربار امیرمؤمنان که با بیان محکمی به جایگاه علم و نقش آن در تولید اقتدار اشاره می‌نماید، محقق سعی کرده تا با روش ترکیبی مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی، رابطه بین اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری در جهان را با تأمین امنیت ملی بررسی نماید. با توجه به آزمون فرض آماری که از داده‌های پرسشنامه گرفته شد این نتیجه به دست آمد که دستیابی جمهوری اسلامی ایران به اقتدار علمی و در نهایت به مرجعیت علمی و فناوری در جهان با شرحی که در اثنای این مقاله آمده است، در ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی تأثیرگذار است.

واژگان کلیدی

مرجعیت علمی و فناوری، تولید علم، اقتدار، اقتدار علمی، امنیت ملی.

مقدمه

مرور آمار و رده‌بندی کشورهای مطرح در حوزه تولید علم که در پایگاه‌ها و مجلات معتبر

*. استاد دانشگاه تهران.

** . دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل.

تاریخ دریافت: ۹۳/۳/۲۴

تاریخ پذیرش: ۹۳/۴/۲۹

علمی دنیا منتشر می‌گردد از یک‌سو و از سوی دیگر اقتدار و امنیت موجود در این کشورها، نمایانگر ارتباطی است که این دو حوزه با یکدیگر می‌توانند داشته باشند.

مقایسه بین آمار تولید علم در کشورهای قدرتمند که در علوم مختلف گوی سبقت را از رقبایشان ربوده‌اند و اتفاقاً دارای اقتدار و حوزه نفوذ بیشتر و همچنین دارای سطح مناسبی از امنیت ملی می‌باشند، با کشورهای ضعیف‌تر که از لحاظ علمی پایین‌تر از دیگر کشورها بوده و فاقد یک اقتدار نسبی در حوزه ملی و همچنین دارای سطح متزلزلی از امنیت ملی هستند، می‌تواند به تنهایی دلیل مناسبی برای ایجاد فرضیه ارتباط علم و فناوری با قدرت و امنیت باشد. از طرفی، وقتی مشاهده می‌شود رهبر انقلاب (مدظله‌العالی) نیز بارها به ضرورت توجه به علم و علم‌محوری به عنوان مقدمه دستیابی به امنیت و اقتدار اشاره می‌فرماید - مانند فرمایش معروف معظم له در این رابطه که در دیدار با نخبگان جوان در تاریخ ۱۳۸۶/۶/۱۲ فرمودند: «علم، عامل عزت، قدرت و امنیت است» - دیگر حجت بر همه تمام می‌شود که این دو مؤلفه با یکدیگر ارتباط مستقیم دارند. اما محقق در این مقاله قصد دارد تا این مسئله را به‌طور علمی نیز بررسی کند. برای این منظور لازم بود تا برای مؤلفه‌های علم و قدرت شاخص‌های ملموسی در نظر گرفته شود؛ لذا برای مؤلفه علم، شاخص مرجعیت علمی و فناوری ایران در جهان که بارها مورد تأکید و تکرار رهبر انقلاب قرار گرفته است و برای مؤلفه قدرت نیز شاخص اقتدار ملی و امنیت ملی در نظر گرفته شد تا با به‌کارگیری روش‌های تحقیق مرتبط، رابطه این دو شاخص معلوم گردد.

سؤال اصلی مقاله این است که بین اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری جمهوری اسلامی ایران در جهان با ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی چه رابطه‌ای وجود دارد؟ پاسخ علمی و مستدل به این سؤال که در قالب یک مقاله انجام می‌شود، می‌تواند علاوه بر بررسی ارتباط تحقق مرجعیت علمی و فناوری ایران اسلامی در جهان با اقتدار ملی و امنیت ملی که قطعاً می‌تواند برای تصمیم‌گیران راهبردی بخش‌های مختلف نظام مفید باشد، پشتوانه‌ای پژوهشی برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در روند حرکت علمی کشور باشد.

بیان مسئله

مسئله پیشرفت و توسعه و روش‌های تحقق آن از مباحث مهم و راهبردی است که در جوامع مختلف مورد توجه اندیشمندان و صاحب‌نظران قرار گرفته است. دانش و دانش‌آفرینی، محور

اصلی توسعه و پیشرفت در دنیا شده و مزیت رقابتی سازمان‌ها و جوامع، دانش بوده و نیز برتری کشوری بر کشور دیگر با قدرت دانش رقم می‌خورد. قرآن و متون اسلامی نیز علم، دانش، تعقل، معرفت، حکمت، بصیرت و... را مورد تأکید فراوان قرار داده‌اند. در همین راستا، استاد شهید دکتر مرتضی مطهری رابطه علم و قدرت در قرآن را به خوبی تبیین کرده است. ایشان در کتاب نبوت در این رابطه می‌نویسد:

در داستان حضرت سلیمان و ملکه سبا، قرآن درباره عمل خارق‌العاده عفریتی از اجنه حضرت سلیمان می‌فرماید: «قال الذی عنده علم من الکتاب». اینجا که بحث از قدرت است علم را به میان می‌کشد. در سوره «النجم» که بحث از علم است قدرت را به میان می‌کشد. این به واسطه توأم بودن این دو است. فردوسی شعری دارد و مضمون حدیث هم هست. البته این شعر در سطح پایین‌تری است: «توانا بود هر که دانا بود» دانایی و توانایی با همدیگر هستند. مقصود این است که هر کسی، هر اندازه که دانا باشد بر قدرتش افزوده می‌شود. البته او از این راه می‌گوید که انسان وقتی که دانا بود قانون جهان را بهتر می‌داند. وقتی قانون جهان را بهتر دانست بهتر می‌داند که چگونه اشیای جهان را در خدمت بگیرد. وقتی آنها را در خدمت گرفت، بر قدرت و توانایی‌اش افزوده می‌شود. ولی این معنا را به مفهوم وسیع‌تری قائل هستند و می‌گویند اساساً علم و قدرت عین یکدیگرند. علم عین قدرت است و قدرت عین علم است و این تفکیکی که انسان میان علم و قدرت می‌کند، یک اشتباه است، اصلاً خود علم، قدرت است و قدرت، علم است و لهذا در ذات پروردگار هر دو به شکل واحد موجود هستند. ما می‌بینیم در قرآن کریم در آن آیه که صحبت از علم است می‌گوید: «علمه شدید القوی؛ او را (آن فرشته) بس نیرومند آموخته است». (نجم/ ۵) نمی‌گوید: «علمه کثیر العلم»، در اینجا که صحبت از قدرت است علم را به میان می‌آورد: «و قال الذی عنده علم من الکتاب انا اتیک به قبل ان یرتد الیک طرفک؛ کسی که از «علم کتاب» بهره‌ای داشت. گفت من پیش از آنکه چشمت را بر هم زنی آن را به نزدت می‌آورم». (نمل/ ۴۰) (مطهری، ۱۳۷۳: ۱۹۰).

در جمهوری اسلامی ایران، با توجه به پیشینه درخشان و ظرفیت‌های فراوان، ترسیم نقشه راه و تبیین اهداف و آرمان‌های علمی، به گونه‌ای بوده است که بارها هدف اصلی از روند حرکت علمی کشور، تبدیل ایران به مرجع علمی و فناوری جهان عنوان شده، به طوری که

در بند اول سیاست‌های کلی نظام در حوزه علم و فناوری به «جهاد مستمر علمی باهدف کسب مرجعیت علمی و فناوری در جهان» اشاره شده است. مرجعیت^۱ علمی یک کشور، به جایگاه و حیثیتی اطلاق می‌شود که کشور برخوردار از آن جایگاه در رشته‌های علمی گوناگون مورد رجوع دانشمندان و محققین جهان قرار می‌گیرد.

اهتمام و توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان کشورها به نقش ارتقاء علمی در ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی، این هدف‌گذاری را بسیار والا و دارای مزیتی ویژه کرده است؛ چراکه در سالیان اخیر، برخی از متفکران و اندیشمندان حوزه علم و فناوری نیز از پیشرفت و ارتقای علمی به عنوان یکی از مهم‌ترین و بلکه تنها منبع کسب مزیت رقابتی پایدار و اقتدار آفرین یاد می‌کنند. توجه به شرایط جهانی و توزیع قدرت میان کشورها نیز این نکته را آشکار می‌سازد که رابطه‌ای قوی بین اقتدار علمی و قدرت و همچنین امنیت ملی کشورها وجود دارد. امروزه کشور مقتدر، پیش‌تاز و باعزت کشوری است که از نظر علمی پیشرفته بوده و بتواند در علم دارای دست برتر و ابتکار عمل باشد. این رابطه در حدیث معروف امیرالمؤمنین حضرت علی علیه السلام نیز مشهود است. آنجا که می‌فرمایند:

العلمُ سلطانٌ، مَنْ وَجَدَهُ صَالِحًا بِهِ، وَمَنْ لَمْ يَجِدْهُ صَيْلًا عَلَيْهِ.

دانش، سلطه و اقتدار است، هر که آن را بیابد با آن مسلط می‌شود و هر که آن را به دست نیاورد بر او مسلط می‌شوند.

تبیین این رابطه همان مسئله‌ای است که این تحقیق به دنبال یافتن پاسخ آن است. به‌طور مشخص مسئله اساسی که این تحقیق به دنبال روشن نمودن آن است بررسی رابطه‌ای است که در دستیابی جمهوری اسلامی ایران به اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری در جهان و ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی کشور وجود دارد.

هدف تحقیق

تبیین ارتباط اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری ج.ا.ا. در جهان با اقتدار و امنیت ملی با توجه به مبانی انقلاب اسلامی.

۱. مرجعیت از ریشه رجع و به معنای (عاد او انصرف)

روش تحقیق

۱. نوع و روش تحقیق

در این پژوهش به صورت ترکیبی از روش‌های مطالعات کتابخانه‌ای و نیز روش‌های میدانی استفاده شده است. برای قسمت ادبیات تحقیق از مطالعات کتابخانه‌ای و برای قسمت اثبات فرضیه از روش‌های میدانی استفاده شده است. ابزار گردآوری اطلاعات برای قسمت‌هایی که از روش مطالعات کتابخانه‌ای استفاده شده، فیش و برای قسمت‌هایی که از روش میدانی استفاده شده، پرسشنامه می‌باشد. پژوهش حاضر از لحاظ طرح تحقیق، آینده‌نگر؛ به لحاظ هدف، کاربردی و نتیجه‌گرا و از لحاظ ماهیت و روش گردآوری داده‌ها، یک پژوهش توصیفی - پیمایشی است.

۲. محیط و جامعه آماری

جامعه آماری در این پژوهش عبارت است از مدیران عالی و میانی حوزه تولید علم، خبرگان علمی، مدیران، اساتید و اعضای هیئت‌های علمی دانشگاه‌های وزارت‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، اساتید حوزه‌های علمیه و مؤسسات آموزشی و پژوهشی وابسته. این افراد کسانی هستند که مرجعیت علمی و فناوری را می‌شناسند، بر مسائل کلان علمی کشور اشراف دارند و از نگرش راهبردی برخوردارند.

۳. جامعه نمونه تحقیق و روش تعیین روایی و پایایی

برای انتخاب نمونه از فرمول کوکران استفاده خواهد شد.

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

(شکل ۱) فرمول کوکران

با محاسبه فرمول تعداد نمونه مورد نیاز ۴۲ نفر به دست آمده که به صورت هدفمند انتخاب می‌شوند. پس از تهیه ابزار تحقیق، روایی از طریق فرمول ضریب لاشه بررسی شد.

نتایج این آزمون نشان داد ضریب لاشه برای کل پرسشنامه برابر با ۰.۷۲ می‌باشد که در مجموع ضریب اعتبار مناسبی را برای کل متغیرها نشان می‌دهد. پایایی از طریق ضریب آلفای کران باخ بررسی گردید.

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^K \sigma_{Y_i}^2}{\sigma_X^2} \right)$$

(شکل ۲) فرمول آلفای کران باخ

نتایج به دست آمده نشان دهنده آن است که ضریب آلفای کران باخ کل پرسشنامه با ضریب آلفای ۰.۹۹۸ در حد بالایی است.

۴. پیشینه تحقیق

الف) عنوان تحقیق: طراحی مدل مفهومی نظام علمی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر اندیشه‌های رهبر انقلاب. (خان محمدی و باقری، ۱۳۸۹)

سؤال اصلی: با توجه به اندیشه‌های رهبر انقلاب، مدل مفهومی نظام علمی جمهوری اسلامی ایران چگونه تبیین و ترسیم می‌گردد؟

نتیجه: از نگاه رهبر انقلاب، «علم از جمله مقوله‌هایی است که در رشد و تعالی انسان و جامعه حائز تأثیر بی‌بدیلی است و دارای شرافت ذاتی است. تحصیل علم سبب ایجاد قدرت و اقتدار یک ملت در مقابل سایر ملت‌ها می‌شود؛ و این اقتدار به دلیل رشد، توسعه و پیشرفتی است که در کشور ایجاد می‌شود؛ به طوری که پایه‌های فناوری پیشرفته و رشد مادی مرتبط با مسائل زندگی گسترش پیدا کرده و موجب رفاه بیشتر آحاد مردم کشور می‌شود». بدین منظور مقوله علم در قالب یک نظام، قابل بررسی و تحلیل است. لذا این نظام، در تعامل با سایر نظام‌ها قرار داشته و زیرمجموعه کلان نظام فرهنگی محسوب می‌شود.

ب) عنوان تحقیق: الزامات تحقق قدرت برتر منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر سند چشم انداز. (جلالی، ۱۳۸۹)

سؤال اصلی: ایران اسلامی برای رسیدن به سطح قدرت برتر منطقه‌ای چه اقداماتی را باید انجام دهد؟

تبیین ارتباط اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری ج.ا.ا. در جهان ... □ ۱۴۳

نتیجه: ایران نیز از ابتدای انقلاب اسلامی، به دنبال صدور انقلاب و دستاوردهای آن بوده و با گذشت چند دهه از پیروزی انقلاب، همچنان در پی تأثیرگذاری بر معادلات منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای است. در راستای تحقق این اهداف، سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور، به عنوان دقیق‌ترین الگو با اهداف بلندمدت توسعه همه‌جانبه سرلوحه چهار برنامه پنج‌ساله کشور گردیده است و هدف اصلی آن نیز رسیدن ایران به جایگاه برتر در میان کشورهای منطقه آسیای جنوب غربی می‌باشد. این سند برای اجرایی شدن از سوی رهبر انقلاب به قوای سه‌گانه ابلاغ گردیده است. رساله فوق، به دنبال بررسی الزامات تحقق قدرت برتر منطقه‌ای ایران با تأکید بر سند چشم‌انداز بوده است. در این رساله تلاش شده تا با استفاده از نظریه «منطقه‌گرایی نوین»، تحولات و تعاملات درون منطقه‌ای و نحوه رسیدن به قدرت منطقه‌ای تبیین گردد.

ج) عنوان تحقیق: راهکارهای احراز جایگاه اول علمی، فناوری و اقتصادی در سال ۱۴۰۴ با استناد به سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور. (شعبانی، ۱۳۹۰)

سؤال اصلی: راهکارهای احراز جایگاه اول علمی، فناوری و اقتصادی در سال ۱۴۰۴ با استناد به سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور کدام‌اند؟

نتیجه: ورود به عرصه «چه باید کرد؟» در درجه اول مشروط و منوط به تعمیق دانسته‌ها و وقوف تمام‌عیار به وضعیت موجود است و در مرحله بعدی، بازتعریف، تبیین و تدوین مأموریت دانشگاه‌ها ضروری می‌نماید. امروز می‌دانیم یک دانشگاه پویا و روزآمد، در کنار مأموریت‌های آموزش علوم و تربیت نیروی متخصص، پژوهش در علوم و تولید علم، تولید فناوری، تبدیل فناوری به ثروت و تبدیل ثروت به نشان و اقتدار را دنبال می‌کند؛ هدف نهایی دانشگاه «تبدیل علم به فناوری، ثروت، نشان و اقتدار» است.

د) عنوان تحقیق: تبیین مرجعیت علمی و فناوری برای نهادهای علمی کشور با رویکرد تئوری مفهوم‌سازی بنیادی. (گودرزی و رودی، ۱۳۹۰)

سؤال اصلی: با توجه به رویکرد تئوری مفهوم‌سازی بنیادی، مرجعیت علمی و فناوری چگونه برای نهادهای علمی کشور تبیین می‌شود؟

نتیجه: هدف پژوهش حاضر، کسب شناخت از ابعاد و جنبه‌های گوناگون مرجعیت علمی است. به این منظور، ضمن واگذاری واکاوی عبارت مرجعیت علمی و فناوری، داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها در این عرصه به شیوه تئوری مفهوم‌سازی بنیادی تحلیل گردید. بر اساس

یافته‌های این پژوهش، مرجعیت علمی و فناوری شبکه‌ای از مفاهیم است که در قالب هفت مقوله و بیست‌وپنج مفهوم قابل‌بازشناسی است. پیشنهاد می‌شود هر نهاد علمی با تشکیل کمیته راهبردی، ضمن تعیین سطح مرجعیت نسبت به بازتعریف خود از جنبه‌های گوناگون، اقدام و فرآیندهای موجود در نهاد علمی را بازمهندسی کند.

۵) جمع‌بندی پیشینه

با توجه به پیشینه تحقیقات انجام شده نزدیک به این موضوع، این نتیجه به دست می‌آید که در خصوص موضوع مرجعیت علمی و فناوری و ارتباط آن با ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی تاکنون کار مستقل و جامعی انجام نشده است. تنها نکته اشتراک این تحقیق با تمام تحقیقات مشابهی که قبلاً انجام گرفته این است که همه بر روی جنبه اقتدارآفرینی علم تأکید دارند؛ اما نکته اصلی که این تحقیق را از همه تحقیقات قبلی متمایز نشان می‌دهد، غایت و هدف نهایی (مرجعیت علمی و فناوری) و البته رابطه‌ای است که این نوع از مرجعیت با اقتدار و امنیت ملی می‌تواند داشته باشد. هدف نهایی در تحقیقات مذکور، یا مرجعیت در حوزه خاورمیانه است و یا مرجعیت برای حوزه‌ای خاص از نهادهای علمی کشور نظیر یک دانشگاه. بنابراین نظر به تأکید چندین باره رهبر انقلاب راجع به این موضوع و رابطه‌ای که می‌تواند با ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی داشته باشد و همچنین عدم وجود کار پژوهشی مستقل به این منظور، تحقیق حاضر بر آن است تا این رابطه را بررسی و تبیین کند.

اهمیت و ضرورت

توجه به شرایط جهانی و توزیع قدرت میان کشورها این نکته را آشکار می‌سازد که کشور قدرتمند و باعزت، کشوری است که از نظر علمی و فناوری دارای سطح مناسبی از پیشرفت بوده و بتواند در استفاده از آثار مترتب بر علم و فناوری و مدیریت بهینه ابعاد مختلف آن، پیشتاز باشد که این امر ضرورت توجه مجامع علمی و دانشگاهی کشور را به جهاد علمی و تلاش برای دستیابی به مرجعیت علمی و فناوری در جهان آشکار می‌سازد. در خصوص این تحقیق نیز بدیهی است که تعریف این چنین مقالاتی، کمک قابل توجهی در دستیابی به اهداف علمی معین می‌کند. بنابراین، انجام این پژوهش از جهات زیر حائز اهمیت است:

تبیین ارتباط اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری ج.ا.ا. در جهان ... □ ۱۴۵

ارتباط تحقق مرجعیت علمی و فناوری ایران اسلامی در جهان با اقتدار ملی و امنیت ملی که قطعاً می‌تواند برای تصمیم‌گیران راهبردی بخش‌های مختلف نظام مفید باشد، بررسی خواهد شد.

پشتوانه‌ای پژوهشی برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در روند حرکت علمی کشور و ارتباط آن با مناسبات قدرت و قدرت‌آفرینی پیدا خواهد شد؛

انجام این تحقیق از این جهت ضروری است که در دوره معاصر قسمت عمده و بلکه همه آنچه کشورهای ابرقدرت جهان در حوزه حکومت، قدرت، امنیت و ساخت و تقویت اینها دارند، از ناحیه علم، دانش، مهار و مدیریت علم و دانش و نظایر اینها به دست آورده‌اند. بنابراین، به فرموده رهبر انقلاب که بارها تکرار و تأکید نیز داشته‌اند، تنها راه پیشرفت و سعادت ملت ما حرکت در مسیر علم، تولید علم، پیشرفت علمی و نهایتاً دستیابی به مرجعیت علمی و فناوری در جهان می‌باشد و با توجه به نبود تحقیقی جامع پیرامون موضوع مرجعیت علمی و فناوری و ارتباط آن با ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی، می‌تواند به لحاظ علمی زمینه‌ساز توسعه دانش و ادبیات مرتبط با اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری باشد.

سؤال تحقیق

با توجه به مبانی انقلاب اسلامی رابطه اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری ج.ا.ا. در جهان با اقتدار و امنیت ملی چگونه تبیین می‌گردد؟

ادبیات تحقیق

۱. مفهوم شناسی

یک. مرجع

مرجع، واژه‌ای عربی است که از ماده (ر - ج - ع) به معنای «عاد او انصرف» بوده (معلوف، ۱۹۸۶: ۱۲۵۶) و به وزن «مفعل» آمده است که دلالت بر زمان یا مکان وقوع فعل دارد؛ بدین‌سان، در فرهنگ فارسی معین، «محل رجوع و جای بازگشت» معنی شده است. (معین، ۱۳۷۱: ۳۹۹۶)

دو. علم

«علم عبارت است از سیستم مطالعاتی منظم و مرتب و بر اساس روش علمی (مشاهده و تجربه) که واقعیت‌های جهان را آن‌چنان که هستند مورد شناسایی قرار داده و هدف آن کمک

به انسان در فهم طبیعت پدیده‌ها و کشف و بیان قوانینی است که بتوانند پدیده‌های مورد نظر را تبیین یا پیش‌بینی کند». (نراقی، ۱۳۶۵: ۷)

سه. فناوری

فناوری ساخته دست و فکر بشر است؛ چیزی است که در طبیعت به طور طبیعی وجود نداشته و انسان ایجاد کرده است. این مرز «فناوری» با «طبیعت» است. (روحانی، ۱۳۸۸)

چهار. مرجعیت علمی و فناوری

رهبر انقلاب، مرجعیت علمی و فناوری را این‌گونه تعریف می‌کنند:

مرجعیت علمی و فناوری این است؛ مجبورند کتاب شما را ترجمه کنند یا زبان شما را یاد بگیرند تا بتوانند به یافته‌های شما دست پیدا کنند. هدفشان را این قرار بدهید. همتان را این قرار بدهید. همتان را پیشرفت در زمینه دانش و شکستن مرزهای علم قرار بدهید. (بیانات در جمع نخبگان جوان: ۱۳۸۶/۶/۱۲)

پنج. اقتدار

اقتدار با مفاهیم قدرت و نفوذ، پیوندی تنگاتنگ دارد. اقتدار، قدرت مشروع و مقبولی است که می‌باید در شرایط مقتضی مورد اطاعت و فرمان‌برداری قرار گیرد. اقتدار را قدرت مبتنی بر رضایت تلقی کرده‌اند. در اقتدار، توجیه و استدلالی نهفته است که آن را از شکل قدرت عریان خارج ساخته و برای موضوع قدرت، پذیرفتنی می‌کند. (عالم، ۱۳۸۳: ۱۰۲)

شش. امنیت ملی

امنیت ملی به معنای دستیابی به شرایطی است که به هر کشوری امکان آن را می‌دهد تا از تهدیدهای بالقوه یا بالفعل خارجی و نفوذ سیاسی، اقتصادی و فرهنگی بیگانه در امان باشد و در راه پیشبرد توسعه اقتصادی، اجتماعی و انسانی و تأمین وحدت و موجودیت کشور و رفاه عامه فارغ از مداخله بیگانه گام بردارد. (روشندل، ۱۳۹۲: ۱۳)

۲. تبیین علت تأکید بر علم، اقتدار علمی و مرجعیت علمی و رابطه آن با اقتدار و امنیت ملی
علت اهتمام ورزیدن به علم، اقتدار علمی و مرجعیت علمی و فناوری، فواید و مزیت‌های موجود در دو جنبه داخلی و خارجی آن می‌باشد که البته از هر دو بُعد حائز اهمیت است و

هر کدام برای یک جهاد دائمی علمی و جزم کردن عزم ملی، کافی است. در بعد داخلی:

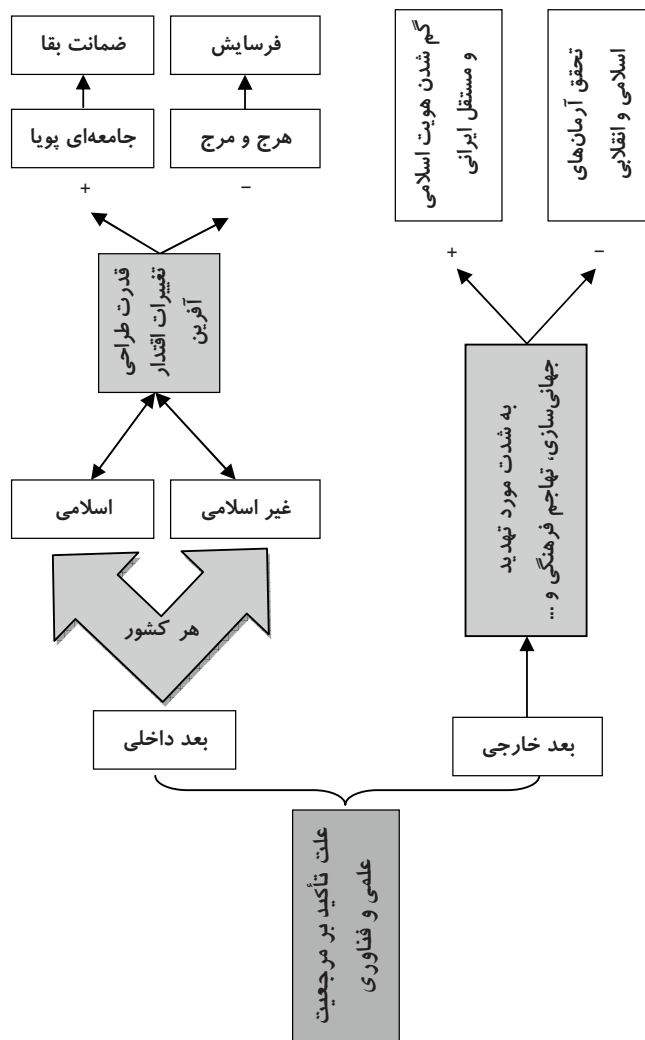
هر کشوری - اعم از اسلامی یا غیر اسلامی - برای آنکه بتواند هویت؛ استقلال و آرمان‌های خویش را تحقق بخشد باید قدرت طراحی تغییرات آن جامعه را مبنی بر نگرش خود، داشته باشد. طبعاً جامعه، به هر میزانی که این توانمندی را دارا باشد اجتماعی پویا محسوب می‌شود و ضمانت بقا دارد. بالعکس، به میزانی که جامعه‌ای، از این توانایی بی‌بهره باشد همچون فردی می‌ماند که برای زندگی، برنامه‌ای ندارد و با هرج و مرج روبه‌روست. در این حال دیگران برای او، برنامه‌ریزی می‌کنند و این امر در نهایت، باعث فرسایش، هدر رفتن امکانات جامعه و تنازعات اجتماعی می‌شود؛ زیرا در این شرایط قاعده‌ای برای تفاهم و حرکت به یک سمت، وجود ندارد. بالاتر از آن، تکامل یک جامعه جز با تحول علمی، امکان‌پذیر نیست. این تحول نیز به نوبه خود، باعث تحول در فناوری و نوآوری در مهندسی اجتماعی می‌شود. (طاهری، ۱۳۹۱: ۴۶)

در بُعد خارجی نیز:

تمامی کشورها به‌ویژه کشورهایی که به اقتضای فرهنگ خویش - مانند جامعه ایران - یک جامعه آرمان‌گرا هستند و متکی بر منابع غنی و قابل‌اعتمادی چون وحی می‌باشند، در دنیای معاصر به شدت تهدید می‌شوند؛ زیرا هر چه از قرن بیستم به این طرف حرکت می‌کنیم، پدیده جهانی‌سازی و آثار و تبعات آن فراگیر و پررنگ‌تر می‌شود. در چند قرن اخیر، فرهنگ و تمدن غرب، تلاش روزافزون و پیگیری برای یافتن سازوکارهای پویندگی خویش داشته است و این تلاش، در تولید علم و فناوری و محصولات جدید، تجلی یافته و باعث شده است که کشورهای این حوزه بتوانند به عنوان یک جامعه ظاهراً پیشرو، در تأمین رفاه، خدمات و امنیت بشر عرض‌اندام کنند. این به رُخ کشیدن کارآمدی فرهنگ و تمدن غرب، نسبت به سایر جوامع (به‌ویژه جوامع اسلامی) به هر میزانی که بر دیگران نافذ باشد باعث نوعی عقب‌نشینی در این جوامع خواهد شد و آنان به تدریج هویت اسلامی و مستقل خویش را گم می‌کنند و در نهایت، خود را به‌عنوان عضوی از اعضا و قمری از اقمار جامعه جهانی قلمداد می‌نمایند. (جوادی، ۱۳۹۰: ۱۶۳)

از این رو اگر توجه به علم و اقتدار علمی و بحث «مرجعیت علمی و فناوری» جدی گرفته نشود

و حرف روشن و قابل ارائه‌ای مبتنی بر اندیشه‌ها و آموخته‌های وحیانی خویش، برای خود و بشریت نداشته باشیم مجبور به تبعیت از الگوهای دیگر خواهیم شد. در نتیجه، آن شرایط، خود را بر ما تحمیل می‌کند و در مقابل، ما نیز قدرت مقاومت نخواهیم داشت. پیگیری مسیر تحقق مرجعیت علمی و فناوری شرط و زمینه مقدماتی لازم برای ایجاد جامعه‌ای آرمانی، مطلوب، مقتدر و دارای سطح مناسبی از امنیت ملی را فراهم می‌کند. (طاهری، ۱۳۹۱: ۴۶)

(شکل ۳) علت تأکید بر مرجعیت علمی و فناوری

۳. دیدگاه رهبر انقلاب در خصوص «ارتباط علم، علم‌محوری و مرجعیت علمی و فناوری با اقتدار و امنیت ملی»

با نگاهی به رهنمودها، توصیه‌ها و راهبردهای حکیمانه رهبر انقلاب، به روشنی درمی‌یابیم که در طول ۲۶ سالی که از زعامت نورانی معظم‌له سپری می‌شود، در مسائل گوناگون فرهنگی، علمی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، هنری، ادبی، ورزشی و چندین و چند مسئله دیگر، از ناحیه ایشان زیباترین تحلیل‌ها بر وضع موجود و وضع مطلوب، ارائه شده است. از نخستین روزهای آغاز رهبری، نگاه به آینده و دورنگری جزو لاینفک دغدغه‌های ایشان بوده است. مثلاً در ۶۸/۳/۲۳ یعنی درست نه روز پس از آغاز رهبری، در بیاناتی این‌چنین فرمودند: «ما بحث آینده بلندمدت نظام اسلامی را می‌کنیم... شما در دهنتان چهل سال بعد را تصویر کنید».

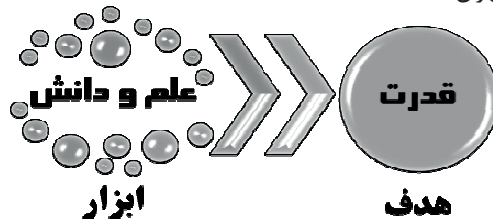
در سیزده سال منتهی به سال ۱۳۸۱، همواره در تأکیدهای ایشان بحث علم و فناوری، مرزشکنی دانش و نوآوری علمی جایگاه ویژه و فوق‌العاده‌ای دارد. ایشان می‌فرمایند: «ما بارها گفته‌ایم، باز هم بارها و صدها و هزاران بار دیگر خواهیم گفت و شما هم آن‌قدر بگویید که این مسئله گفتمان غالب جامعه بشود». یا در جای دیگری فرموده‌اند که «امکان ندارد پیشرفت این کشور بر پایه‌ای جز پایه دانش و فناوری شکل بگیرد». اما از سال ۱۳۸۱ تاکنون بیشتر از بیست بار به مناسبت‌های مختلف، بر ضرورت برنامه‌ریزی برای دستیابی ایران به مرجع علمی و فناوری دنیا در پنجاه سال آینده، از جمله در سیاست‌های کلی نظام در علم و فناوری، نقشه جامع علمی کشور، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مطرح و به آن تأکید کرده‌اند. با این توصیف، به خوبی دریافت می‌گردد که معظم‌له در خصوص مرجعیت علمی و فناوری ایران در جهان و ارتباطی که با عزت، اقتدار و امنیت ملی دارد یک نظریه ویژه و منحصربه‌فرد دارند. نمونه‌هایی از فرمایشات ایشان که دربرگیرنده نظریه معظم‌له در این خصوص است در ادامه می‌آید.

حرکت علمی برای کشور ما یک ضرورت مضاعف است؛ یک نیاز مضاعف و مؤکد است. نیاز است؛ چرا؟ چون علم، عامل عزت و قدرت و امنیت است. (بیانات در دیدار با نخبگان جوان، ۱۳۸۶/۶/۱۲)

شما هدف را این‌قرار بدهید که ملت و کشور شما در یک دوره‌ای، بتواند مرجع علمی و فناوری در همه دنیا باشد. (بیانات در دیدار با نخبگان جوان، ۱۳۸۶/۶/۱۲)

هدف اصلی از روند حرکت علمی کشور، تبدیل ایران به مرجع علمی جهان است. (بیانات در دیدار با دانشجویان دانشگاه علم و صنعت، ۱۳۸۷/۹/۲۴)

آنچه در درجه اول در ایجاد قدرت ملی مهم است، به نظر من دو چیز است: یکی علم است، یکی ایمان. علم مایه قدرت است؛ هم امروز و هم در طول تاریخ؛ در آینده هم همین جور خواهد بود. این علم یکوقت منتهی به یک فناوری خواهد شد، یکوقت هم نخواهد شد. خود دانش مایه اقتدار است؛ ثروت آفرین است؛ قدرت نظامی آفرین است؛ قدرت سیاسی آفرین است. یک روایتی هست از حضرت علی که می‌فرماید: «العلم سلطان» - علم، قدرت است - «من وجده صال به و من لم یجده صیل علیه». یعنی مسئله، دو طرف دارد: اگر علم داشتید، می‌توانید سخن برتر را بگوئید، دست برتر را داشته باشید - «صال» یعنی این - اگر نداشتید، حالت میانه ندارد؛ «صیل علیه». پس کسی که علم دارد، او دست برتر را بر روی شما خواهد داشت؛ در مقدرات شما دخالت می‌کند؛ در سرنوشت شما دخالت می‌کند. گنجینه معارف اسلامی پر است از این حرف‌ها. یکی هم ایمان است؛ که حالا بحث ایمان، بحث دیگری است؛ بحث مفصلی است. (بیانات در دیدار با وزیر علوم و اساتید دانشگاه تهران، ۱۳۸۸/۱۱/۱۳)

(شکل ۴) استفاده از علم به عنوان ابزار دستیابی

به قدرت و اقتدار بر اساس تعبیر امام علی علیه السلام

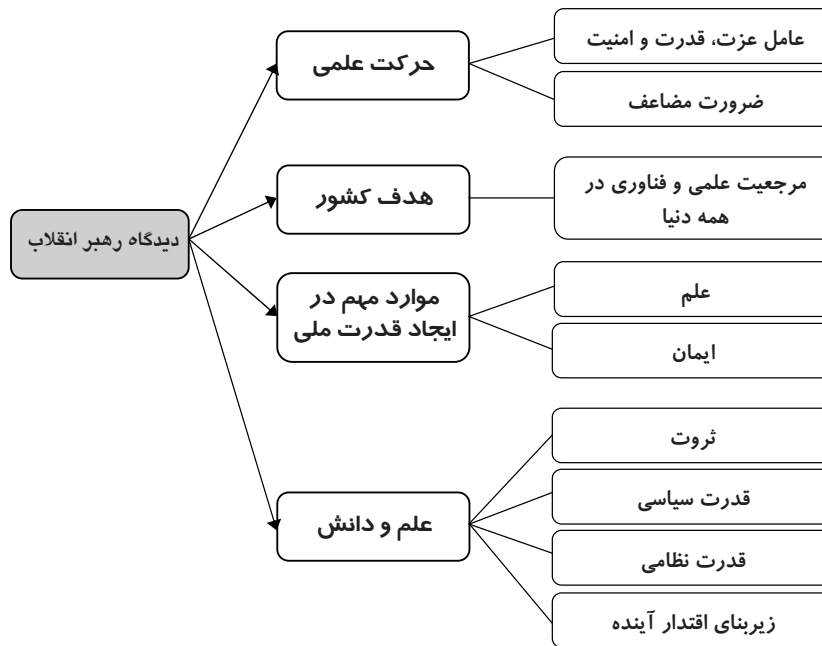
بدون علم که در دنیا نمی‌شود اثر گذاشت. شما بهترین آدم‌های دنیا باشید، ما بهترین و شریف‌ترین و عزیزترین ملت‌ها باشیم، وقتی نتوانیم روی بشریت اثر بگذاریم، وقتی نتوانیم این گرداب مهلک را مهار بکنیم، چه فایده‌ای دارد؟ رسالت یک انسان که یک رسالت فردی و خانوادگی و یک رسالت ملی به معنای محدود نیست؛ بلکه یک رسالت انسانی است. انسان، اصلاً در محدوده انسانیت زندگی می‌کند. مگر می‌شود این همه کارهای بزرگ را بدون علم انجام داد؟ این علم ما کجاست؟ (بیانات در دیدار با مسئولان وزارت فرهنگ و آموزش عالی و رؤسای دانشگاه‌های سراسر کشور، ۱۳۶۹/۵/۲۳)

تبیین ارتباط اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری ج.ا.ا. در جهان ... □ ۱۵۱

امروز دانش به ابزار عمده سیطره غرب بر جهان تبدیل شده است و ریشه‌ای‌ترین کار در کشور، این است که جایگاه و قدرت علمی ایران را تا می‌توانیم ارتقا ببخشیم که در این زمینه، دانشگاه‌ها، مسؤولیت سنگینی دارند. (بیانات در دیدار با اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان، ۱۳۸۳/۱۲/۱۳)

چون علم، ثروت هم ایجاد می‌کند، قدرت نظامی هم ایجاد می‌کند، اعتمادبه‌نفس هم ایجاد می‌کند. پایه و زیربنای اقتدار آینده شما ملت عزیز در قدرت علمی است. (بیانات در دیدار با دانشجویان برگزیده و نمایندگان تشکل‌های دانشجویی، ۱۳۸۴/۷/۲۴)

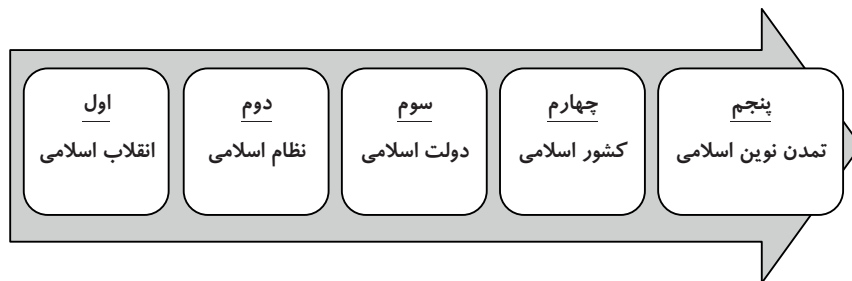
مطمئن باشید که ما چنین روزی را در پیش داریم و شما جوان‌های امروز، آن روز را خواهید دید. علی‌القاعده آن روز ما هم نیستیم؛ اما شماها هستید. خواهید دید آن روز را که وزن و ثقل و اهمیت جمهوری اسلامی در معادلات جهانی چه از لحاظ سیاسی، چه از لحاظ علمی و چه از لحاظ بیان افکار سازنده ده برابر امروز است. باید خودتان را ان‌شاءالله برای آن روز آماده کنید. (بیانات در دیدار با دانشجویان برگزیده و نمایندگان تشکل‌های دانشجویی ۱۳۸۵/۷/۲۵)

شکل ۵ - دیدگاه ویژه و منحصر به فرد رهبر انقلاب (مدظله‌العالی) در خصوص «ارتباط اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری با اقتدار و امنیت ملی»

۴. مرجعیت علمی، ابزار تحقق هدف نهایی انقلاب و ایجاد اقتدار

آرمان مرجعیت علمی و فناوری که همواره رهبر انقلاب به آن تأکید فرموده‌اند ابزار و تسهیل‌کننده هدف نهایی انقلاب اسلامی است. اهدافی که توسط رهبر انقلاب به پنج مرحله تقسیم شده و عنوان شده که هم‌اکنون انقلاب اسلامی از این دو مرحله عبور کرده است. ایشان مرحله سوم تحقق اهداف انقلاب را «تشکیل دولت اسلامی» می‌دانند و انقلاب اسلامی هم‌اینک در این گام قرار دارد. معظم له، مراحل چهارم و پنجم را «تشکیل کشور اسلامی» و «تشکیل دنیای اسلامی» ذکر کرده‌اند. (بیانات در دیدار با اعضای هیئت دولت، ۸/۶/۸۴) بدون شک برای عملیاتی کردن هدف نهایی انقلاب اسلامی که همان «تشکیل دنیای اسلامی» و یا تمدن اسلامی است، ابتدا باید کشور از همه جهات علمی، فناوری و ... پیشرفت کرده و یا اصطلاحاً به مرجعیت علمی و فناوری دنیا برسد و بعد با استفاده از این ابزار قوی، هدف نهایی خود را عملیاتی نماید.

(شکل ۶) مراحل تحقق اهداف انقلاب اسلامی

۵. اهمیت محوری تولید علم در پروسه مرجعیت علمی و فناوری و ایجاد اقتدار و امنیت ملی در سه قرن اخیر، علم بیش از گذشته در شکل‌گیری قدرت، ثروت، رفاه و بالاخره تحولات گوناگون فرهنگی و اجتماعی ایفای نقش کرده است. به گونه‌ای که علم به صورت مستقل یکی از فاکتورها و عوامل تأثیرگذار در سطح بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته و یکی از مقولات محوری در اقتدار ملی و استقلال، تولید، رفاه، امنیت و دفاع شده است؛ به گونه‌ای که از جمله شاخص‌ها و معیارهای توسعه اقتصادی، اجتماعی و موقعیت، اعتبار و جایگاه بین‌المللی هر کشور میزان تولید علم، نوآوری و نظریه‌پردازی و مطرح بودن در صحنه‌های علمی، پژوهشی و اختراعات و میزان سرمایه‌گذاری ملی در این زمینه می‌باشد. حتی دولت و

حاکمیت نیز غالباً در یک دایره با مردم حرکت می‌کنند و در مجموع، فرهنگ عمومی حاکم تا حدود زیادی تعیین‌کننده سرنوشت مشترک، نحوه و جهت حرکت آنان می‌باشد؛ زیرا دولت معمولاً برآیند و برآمده از مردم و مردم نیز به نوبه خود در تعامل با دولت زندگی می‌کنند. جمالتی نظیر «الناس علی دین ملوکهم» و یا مردم استحقاق همان حکومتی را دارند که بر آنان حاکمیت دارد، تأیید کننده این آیه از قرآن کریم است که فرموده «ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم». (رعد / ۱۱)

اگر در گذشته مقولاتی نظیر آموزش، تحقیقات و توسعه علوم و فناوری از مسئولیت‌های اساسی و مستقیم دولت‌ها نبود، امروزه به صورت یکی از جدی‌ترین و اساسی‌ترین دغدغه‌های دولت‌های بزرگ، حتی در جهان سوم شده است؛ به گونه‌ای که باید پاسخگوی مردم خود در این زمینه‌ها باشند؛ چراکه از طرفی استقلال، امنیت و اقتدار ملی با پیشرفت‌های علمی، فنی و نوآوری در این زمینه‌ها گره خورده است و از طرف دیگر تنوع فعالیت‌های علمی، فناوری، پژوهشی و فرهنگی، ضرورت سرمایه‌گذاری‌های کلان را می‌طلبد که تأمین تمامی آنها در توان افراد و گروه‌های غیردولتی نیست. مسئولیت اساسی دولت‌ها، هدایت و اداره جامعه به سمت اهداف تعیین شده نظام مورد قبول مردم است، لذا می‌باید با تعیین استراتژی (خطوط مشی اساسی و بلندمدت)، سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، به کارگیری ابزارها و شیوه‌های صحیح و شایسته، از حرکت‌های ناآگاهانه، خود به خودی، بی‌هدف و بی‌ثمر جلوگیری کند. (منصوری، ۱۳۸۸)

۶. آسیب‌های روند حرکت علمی کشور در اقتدار آفرینی

یکی از عوامل مهم رکود علمی و عقب‌ماندگی در چارچوب فرهنگ اسلامی - ایرانی «فقدان استراتژی کلان علمی» یا «فقدان سیاست علمی» مشخص است که طبیعتاً این واقعیت در جهت اهداف کلان نظام اقتدارآفرین نخواهد بود. آسیب‌های نظام تولید علم در کشور در حوزه‌های پیش‌رو مطرح است: نگرش‌ها و سیاست‌ها، ضوابط، روش‌ها و فرایندها، سازمان و تشکیلات، نیروی انسانی (مدیریتی و پژوهشی)، پشتیبانی و تدارکات (لوازم، منابع، و رفاه). بعضی از صاحب‌نظران، حوزه‌ها و مباحث عمومی دیگری را با عنوان آسیب‌های نظام اداری حوزه تولید علم معرفی کرده‌اند که در ذیل به مواردی از آنها اشاره شده است. (نادری فارسانی، ۱۳۹۰)

رشد چاپ مقاله در ایران عمدتاً در رشته‌های علوم پایه بوده است و در زمینه مسائل بنیادی و انسانی و در جهت مسائل و مشکلات جامعه یا تبدیل علم در این حوزه‌ها به ثروت یا کارآفرینی، موفقیت چشمگیری حاصل نشده است. لذا این سؤال اساسی وجود دارد که چرا جایگاه علمی ایران بین علوم انسانی و علوم فنی این قدر متفاوت است؟ به نظر می‌رسد لازم است سیاست‌گذاران به ارزش و نقش علوم انسانی در توسعه و پیشرفت اقتصادی پی ببرند و آن را مورد توجه کافی قرار دهند. همچنین کمیت‌گرایی بخش‌های زیادی از آموزش عالی در ایران را به خود درگیر کرده است. کار به جایی رسیده که ایران از نظر کمیت مقالات علمی در دنیا رتبه پانزده را به خود اختصاص داده است، اما از نظر کیفیت رتبه دارای رتبه ۳۶ و در جایگاه‌های پایین‌تری از کشورهایی همچون سنگاپور، آفریقای جنوبی، عربستان سعودی، مصر و ترکیه است. (خبر آنلاین، ۱۳۹۴/۱/۱۴: کد مطلب: ۴۰۶۹۸۹)

رهبر انقلاب در بیان بلیغی در این باره می‌فرماید:

ما باید تحقیق و پژوهش را - که حقاً و بدون شک باید مورد توجه و اهتمام بیشتری قرار بگیرد - با توجه به نیازها، هدف‌دار کنیم؛ یعنی ببینیم واقعاً کشور به چه احتیاج دارد و پژوهش‌ها را در جهت نیازهای کشور قرار بدهیم و این لازم‌هاش این است که ما بانک اطلاعات و مرکزی داشته باشیم. همه بتوانند بدانند چه لازم است، چه انجام شده است و چه لازم است برای تکمیل یک پژوهش، تا بتواند این قطعات گوناگون در کنار هم جمع بشود. ما باید نظام اعطای امتیازات علمی را در دانشگاه تطبیق کنیم با این چیزها. و الا صرف اینکه مثلاً یک مقاله در یک مجله ISI منتشر کرده یا چه تعداد مقاله منتشر کرده، کافی نیست؛ یعنی محقق و پژوهشگر ما نباید برای کسب رتبه علمی به دنبال این باشد که مقاله‌ای را تهیه و تولید کند که برای کشور هیچ فایده‌ای ندارد و هیچ خلأی از خلأهای پژوهشی کشور را پر نمی‌کند. این نظام باید به هم بخورد؛ این درست نیست. (بیانات رهبر انقلاب، ۱۳۸۵/۷/۱۳)

یکی دیگر از آسیب‌های مطرح این است که متأسفانه رابطه‌ای ارگانیک میان دانشگاه و صنعت برقرار نیست. به همین دلیل، موضوع اکثر مقالات علمی و پژوهشی منتشر شده توسط دانشجویان ایرانی، مسائل مورد علاقه در فضای دانشگاهی کشورهای پیشرفته است و با سطح نیازها و مشکلات صنایع ایران همخوانی ندارد. در این شرایط، عملاً تلاش

پژوهشگران ایرانی منجر به روان شدن حرکت چرخ‌های صنعت در کشورهای توسعه یافته می‌شود. (والی زاده، ۱۳۹۲). رهبر انقلاب، ضمن هشدار جدی در این باره می‌فرماید:

پژوهش [باید] سمت‌وسوی پرداختن به نیازهای کشور را پیدا کند؛ یعنی حقیقتاً پژوهش‌هایی بکنیم که موردنیاز ماست. ما ملاک پیشرفت علمی‌مان را درج مقالات در مجلات ISI نباید قرار بدهیم. ما نمی‌دانیم آنچه پیشنهاد می‌شود، تشویق می‌شود. برایش، آن مقاله‌نویس احترام می‌شود، دقیقاً همان چیزی باشد که کشور ما به آن احتیاج دارد. ما خودمان باید مشخص کنیم که درباره چی مقاله می‌نویسیم، درباره چی تحقیق می‌کنیم. البته انعکاس در مجامع جهانی لازم است، ضروری است و انعکاس هم پیدا خواهد کرد. مقصود این است که ما پژوهش را تابع نیاز خودمان قرار بدهیم. (بیانات رهبر انقلاب، ۸/۶/۱۳۸۸)

دیگر آسیب موجود، گسترش کمی مراکز آموزش عالی است که صرفاً پاس‌خگوی نیاز کمی جوانان است و طبعاً سبب افت شدید کیفیت در آموزش خواهد شد. علاوه بر این، آنچه در ایجاد اقتدار مؤثر است، با برخی روش‌ها و واقعیت‌های موجود به دست نخواهد آمد؛ از جمله اینکه فقدان انگیزه کافی در دانشجو، میزان خروجی محقق از دانشگاه‌ها را به حداقل رسانده و حتی بسیاری از فارغ‌التحصیلان ممتاز دانشگاه‌ها را به سمت مشاغل غیر پژوهشی سوق داده است. مهم‌ترین آسیب در بخش تولید علم، به ویژه در حوزه علوم انسانی، در بوروکراسی حاکم بر شیوه اعتباربخشی به عوامل مطرح در این عرصه ریشه دارد. به دیگر سخن، شیوه تعریف واقعیت و همچنین چگونگی فهم حقیقت و روش نیل به آن، اساس یک نظام معرفتی است و البته در چارچوب همین برداشت است که میزان اعتبار و معیار ارزشیابی مدرسان و فراگیران شکل می‌گیرد. (نجاتی، ۱۳۹۴)

تداخل، موازی کاری و ناهماهنگی برای جریان تولید علم آفت بزرگی به شمار می‌رود. البته باید به نحوی تقسیم‌کار شود که هر دستگاه و مرکز، مأموریت کاملاً مشخصی را بر عهده داشته باشد و تدریجاً با آن مأموریت شناخته شود. آموزش عالی کشور باید محقق‌پرور باشد. صدور چند هزار فارغ‌التحصیل که پس از اخذ مدرک از استطاعت پژوهش برخوردار نبوده و یا حاضر به فعالیت پژوهشی نیستند، عملاً هدر دادن سرمایه ملی است. باید تمامی دانشگاه‌های ما متناسب با اولویت‌های تولید علم نسبت به جذب استعدادها و پرورش آنها

مبادرت نمایند. بدیهی است برای تحقق این مهم، غنی و به روز سازی محتوا و روش‌های آموزشی از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. (غلامی، ۱۳۹۲)

۷. ایجاد وضعیت مطلوب روند حرکت علمی متناسب با امنیت آفرینی و اقتدارزایی

راهکارهایی وجود دارند که می‌توان با بهره‌گیری شجاعانه از آنها به‌قدری ایجاد فرصت کرد که اساساً حتی امکان رسیدن به همه ظرفیت‌ها نباشد. ژان ژاک روسو معتقد است هنر درجایی رشد و نمو می‌یابد که پول انباشته شده باشد. به نظر می‌رسد در ارتباط با ایجاد وضعیت مطلوب در علم و توسعه علمی نیز می‌توان چنین ادعایی را مطرح کرد. تخصیص اعتبارهای کافی و نیز ایجاد یک ساختار شبکه‌ای و هماهنگ توزیع‌کننده این بودجه‌ها که در عین حال به طور جدی ناظر بر هزینه‌کرد آنها باشد، قطعاً بخش بسیار زیادی از پیشرفت‌ها را میسر خواهد کرد. راهکارهای مبتنی بر رفع موانع، عملاً کاری از پیش نمی‌برند و در بسیاری مواقع خود به مانعی عمده تبدیل می‌شوند. اهتمام به مانع‌شناسی نه‌تنها به حل موانع و مشکلات تولید علم و بهبود وضعیت موجود کمک نمی‌کند، با ایجاد تأثیر منفی در متصدیان حوزه علم و تصمیم‌گیران کشور، عملاً خود به مشکلی عمده تبدیل می‌شود؛ لازم به ذکر است: راهکارها لزوماً بر مبنای شناسایی موانع شکل نمی‌گیرند، بلکه به کمک تخیل خلاقانه می‌توان با در نظر گرفتن وضعی مطلوب، راهکارهایی را تدوین و پیشنهاد کرد که بی‌آنکه مستقیماً موانع را به طور مشخص و موردی برجسته کنند و هدف قرار دهند، آنها را به گونه‌ای غیرمستقیم و حتی با مشارکت خود، عوامل مانع ساز از میان بردارند. (هاتفی، ۱۳۸۶)

شناسایی وضعیت، عملکرد و برنامه‌های آینده رقیب نیز موضوع حائز اهمیت است. همچنین رصد تولیدات علمی جهان از طرق مقتضی موجب می‌شود تا از هر نوع دوباره‌کاری و حرکت‌های بی‌ثمر جلوگیری شده و سطح آموزش و پژوهش را توسعه دهد. با شناخت ظرفیت‌ها، نیازها و وضعیت رقیب، روشن خواهد شد که لازم است ظرفیت و سرمایه کشور را در چند عرصه مهم و ضروری متمرکز کرده و با ایجاد یک برنامه زمان‌بندی شده، خود را به بالاترین سطح ممکن ارتقا دهیم. (ملکیان، ۱۳۸۵)

برای رونق یافتن تولید علم، باید به سهل‌ترین راه ممکن، منابع و ابزارهای پژوهش در اختیار محققان قرار گیرد و با توجه به اینکه در حال حاضر منابع و ابزارهای موجود پاسخگوی

تبیین ارتباط اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری ج.ا.ا. در جهان ... □ ۱۵۷

نیازهای محققان نیست و کیفیت تحقیقات را با ضعف جدی روبه‌رو ساخته است، زیرساخت‌های این مهم تأمین گردد و چون پژوهش در کشور نیازمند یک رهبر مقتدر و فهیم است تا در قالب یک برنامه جامع ملی، پژوهش کشور را با اشراف کامل مورد هدایت و حمایت قرار دهد، یک نهاد راهبر واحد ملی برای این منظور ایجاد یا تعیین شود؛ چراکه در حال حاضر، مشخص نیست متولی واقعی پژوهش کشور کیست و از چه دستگاهی باید انتظار برنامه‌ریزی جامع و ملی را داشت. (هاتفی، ۱۳۸۶)

۸. تجزیه و تحلیل

یک. آزمون نرمالیت

در ابتدا به منظور استفاده از آزمون‌های آماری به بررسی نرمال بودن توزیع متغیرهای مورد آزمون از آزمون کلموگروف اسمیرنوف استفاده شد.

h0: داده‌ها دارای توزیع نرمال می‌باشند.

h1: داده‌ها دارای توزیع نرمال نمی‌باشند.

جدول (۱) نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف متغیرهای تحقیق		
متغیر	سطح معنی‌داری	نتیجه آزمون
اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری در جهان	.272	توزیع داده‌ها نرمال است
اقتدار و امنیت ملی	.672	توزیع داده‌ها نرمال است

با توجه به جدول (۱) سطح معناداری آزمون نرمالیت متغیرهای تحقیق، بزرگ‌تر از 0.05 می‌باشد. بنابراین، فرضیه H_0 تأیید می‌شود یعنی توزیع داده‌ها در این نمونه آماری نرمال است، به همین علت برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از آزمون‌های رگرسیون و واریانس استفاده می‌شود.

دو. آزمون فرض تحقیق

اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری در جهان در اقتدار آفرینی و تأمین امنیت ملی تأثیر دارد.

فرض H_0 : اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری در اقتدار آفرینی و تأمین امنیت ملی تأثیر ندارد.

فرض H_1 : اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری در اقتدار آفرینی و تأمین امنیت ملی تأثیر دارد.

جدول (۲) نتایج آزمون واریانس بین اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری و اقتدار آفرینی و تأمین امنیت ملی					
مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معناداری
رگرسیون	2886.739	1	2886.739	44.706	.000a
باقیمانده	2582.880	40	64.572		
کل	5469.619	41			

با توجه به جدول (۲) مقدار F برابر با $44/706$ گردیده که این مقدار با درجه آزادی ۱ در سطح $0/000$ معنادار گردیده و این سطح از $0/05$ کمتر می‌باشد. بنابراین، فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 پذیرفته می‌شود. یعنی اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری در جهان در ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی تأثیر دارد.

جدول (۳) نتایج آزمون رگرسیون بین اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری - ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی					
مدل	ضریب (R)	ضریب تعیین (R ²)	اصلاح ضریب تعیین	انحراف استاندارد	آزمون دوربین - واتسون
1	.726a	.528	.516	8.03567	1.869

بر اساس جدول (۳) آماره دوربین - واتسون در محدوده $1/5$ تا $2/5$ قرار دارد. بنابراین، فرضیه استقلال خطاها تأیید می‌شود (یعنی می‌توان از رگرسیون استفاده کرد) و ضریب تعیین اصلاح شده $0/516$ می‌باشد و به این معناست که اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری می‌توانند $51/6$ درصد از تغییرات متغیر ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی را پیش‌بینی کنند.

جدول (۴) معادله خط رگرسیون بین اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری - ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی					
مدل	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد		Sig.
	B	خطای استاندارد	Beta	t	
(Constant)	25.579	7.186		3.560	.001
اقتدار و مرجعیت علمی	.191	.029	.726	6.686	.000

در جدول (۴) سطر اول مقادیر مربوط به آزمون معناداری عرض از مبدأ (مقدار ضریب رگرسیون) β_0 و سطر دوم مربوط به ضریب شیب رگرسیون β_1 می‌باشد. در اینجا مؤلفه اقتدار و مرجعیت علمی متغیر مستقل (X) و مؤلفه ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی متغیر وابسته (Y) می‌باشد که با توجه به فرمول $Y=a+bx$ مقدار $a=25.579$ و $b=.191$ است. بنابراین، معادله خط رگرسیون حاصله به صورت زیر می‌باشد:

$$\text{اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری } ۰/۱۹۱ + ۲۵/۵۷۹ = \text{ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی}$$

نتیجه

همان‌طور که گفته شد، علم و دانش در اسلام مورد تأکید زیادی قرار گرفته است؛ به طوری که در قرآن کریم آیات مختلفی در خصوص اهمیت و ارزش علم بیان شده است:

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ أَلَمَّا يَتَذَكَّرُ أُولَئِكَ أَلْيَابٌ. (زمر / ۹)
 بگو آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند، یکسان‌اند؟ تنها خردمندان متذکر می‌شوند.
 يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ؛ (مجادله / ۱۱)
 خداوند کسانی را که ایمان آوردند و کسانی را که علم به آن‌ها داده شده، درجات عظیمی می‌بخشد.

در روایات نیز احادیث بسیار زیادی در باب اهمیت علم وجود دارد. وجود چنین آیات و روایاتی که ارزش و اهمیت علم و علم‌آموزی را برای مسلمانان تبیین نموده و رابطه علم را با قدرت تبیین می‌کند، از یک‌سو و از سوی دیگر فرمایشات و تأکیدات مستمر رهبر انقلاب، مبنی بر ضرورت دستیابی جمهوری اسلامی ایران به مرجعیت علمی و فناوری در جهان و نیز تبیین و توصیف بسیار زیبایی که از شهید مطهری در خصوص این‌همانی علم و قدرت وجود دارد، این انگیزه را در محقق به وجود آورد تا ارتباط اقتدار و مرجعیت علمی و فناوری جمهوری اسلامی در جهان را با ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی بررسی کند.

دستیابی به چنین نتیجه‌ای نیازمند یک چارچوب نظری بود تا در قالب آن، روابط بین ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها به روشنی تعریف شده باشد تا بر اساس آن، پژوهشگر بتواند با بهره‌گیری از نظریه تدوین شده برای اندازه‌گیری متغیرهای موجود در آن، ابزاری را طراحی

کند. در این پژوهش ابتدا بر اساس مصاحبه‌های انجام‌شده با خبرگان و صاحب‌نظران، اقدام به طراحی گزاره‌هایی شد که بتواند هریک از مؤلفه‌های آن را بسنجد و به لحاظ مفهومی به تعاریف شبیه باشند. سپس در چارچوب اهداف و سؤالات تحقیق، پرسش‌نامه‌ای تهیه و پس از اطمینان از ملاک‌های روایی و اعتبار آن، مورد استفاده قرار گرفت. گزینه‌های این پرسش‌نامه در قالب سؤالات چندگزینه‌ای تنظیم شد و برای رسیدن به تأثیر دستیابی به مرجعیت علمی و فناوری در ایجاد اقتدار و تأمین امنیت ملی، گویه‌های ممکن در معرض ارزیابی نخبگان قرار گرفت تا میزان مقبولیت و اهمیت آنها روشن گردد.

با توجه به آزمون فرض آماری که از داده‌های پرسشنامه گرفته شد، این نتیجه به دست آمد که دستیابی جمهوری اسلامی ایران به مرجعیت علمی و فناوری در جهان در ایجاد و افزایش اقتدار ملی و همچنین تأمین امنیت ملی تأثیرگذار است.

پیشنهادهای

با توجه به اهمیت موضوع مرجعیت علمی و فناوری و ابعاد و آثار مترتب و زوایای گوناگونی که دارد و نیز نقشی که می‌تواند در ایجاد اقتدار همه‌جانبه و همچنین تأمین شاخصه‌ها و مؤلفه‌های گوناگون مرتبط با منافع و امنیت ملی کشور و در نهایت تمدن‌سازی اسلامی داشته باشد، پژوهشگران محترم می‌توانند با انجام پژوهش در موضوع تدوین نقشه جامع و الگوی کلان دستیابی جمهوری اسلامی ایران به مرجعیت علمی و فناوری در جهان و ورود به سایر ابعاد و اجزاء موضوع، این مقوله را مورد واکاوی قرار داده و ضمن پیمودن مسیر تحقیق و پژوهش اساسی در این مورد، به توسعه و عملیاتی کردن این موضوع راهبردی و تعیین‌کننده همت‌گمارند و موجب ارتقای این حرکت در بخش‌های گوناگون شوند.

این پژوهش نیز به سهم خود تلاش کرد تا به یکی از مسائل این حوزه که همان ارتباط علم و فناوری با قدرت و امنیت بود، بپردازد. مباحث مطرح شده در قسمت ادبیات تحقیق، علی‌الخصوص بیانات رهبر انقلاب در این زمینه و نیز نتایجی که از قسمت تجزیه و تحلیل آماری به دست آمد، مشخص کرد که یکی از مهم‌ترین راهکارهای ایجاد و افزایش اقتدار ملی و همچنین تأمین امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، حرکت به سمت دستیابی به مرجعیت علمی و فناوری در جهان می‌باشد. در پایان، پیشنهاداتی برای نهادهای تصمیم‌گیر و

مؤثر به منظور حرکت در این مسیر ارائه می‌گردد.

در نظر داشتن هدف اصلی از روند حرکت علمی کشور، در تمامی برنامه‌ها و تصمیم‌گیری‌ها؛ تهیه یک نقشه راه و الگوی راهبردی جامع برای دستیابی جمهوری اسلامی ایران به مرجعیت علمی و فناوری در جهان؛

لزوم اتخاذ رویکردهای نوین، نظیر رفتن راه‌های نرفته علمی در بسترها و زمینه‌های خاص، صعب، نادر و طاقت‌فرسا؛

لزوم جامع‌نگری و طراحی همه‌ساز و کارهای دریافت، تحلیل و استفاده از نظریه‌ها و ایده‌هایی که به هر شکل، احتمال بروز و ظهور دارند؛

لزوم متبلور ساختن روحیه امید، باور، تلاش جهادی، بعد معنوی و ایدئولوژیک این مهم و همه‌جایی نمودن حق و تکلیف بودن این حرکت؛

منابع و مأخذ

۱. قرآن کریم، ترجمه حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی.
۲. سید رضی، ۱۳۸۶، *نهج‌البلاغه*، ترجمه، محمد دشتی، چاپ دوم، مشهد، آئین تربیت.
۳. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰، قابل دسترسی در: www.Khamenei.ir
۴. جلالی، نفیسه، ۱۳۸۹، *الزامات تحقق قدرت برتر منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر سند چشم‌انداز*، رساله مقطع کارشناسی ارشد.
۵. جوادی، زهره، ۱۳۹۰، *رهپویان طریق وصال*، گرگان، کیسان.
۶. خان محمدی، هادی و مصباح‌الهدی باقری، ۱۳۸۹، «طراحی مدل مفهومی نظام علمی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر اندیشه رهبر انقلاب»، *فصلنامه اندیشه مدیریت راهبردی*، سال چهارم، شماره اول، تابستان.
۷. روحانی، حسن، ۱۳۸۸، *اندیشه‌های سیاسی اسلام (جلد سوم: مسائل فرهنگی و اجتماعی)*، تهران، کمیل، چاپ سوم.
۸. روشندل، جلیل، ۱۳۹۲، *امنیت ملی و نظام بین‌المللی*، تهران، سمت.
۹. شعبانی، احمد، ۱۳۹۰، «راهکارهای احراز جایگاه اول علمی، فناوری و اقتصادی در سال ۱۴۰۴ با استناد به سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور»، *فصلنامه آینه دانشگاه*، شماره بیست و دوم.
۱۰. طاهری، ملیحه، ۱۳۹۱، *طریق دوام*، گرگان، کیسان.

۱۶۲ □ فصلنامه علمی - پژوهشی انقلاب اسلامی، س ۴، بهار ۹۴، ش ۱۲

۱۱. عالم، عبدالرحمن، ۱۳۸۳، *بنیادهای علم سیاست*، تهران، نشر نی.
۱۲. کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق، ۱۳۶۵، *اصول کافی*، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
۱۳. گودرزی، غلامرضا و کمیل رودی، ۱۳۹۰، «تبیین مرجعیت علمی برای نهادهای علمی کشور با رویکرد تئوری مفهوم‌سازی بنیادی»، *فصلنامه سیاست علمی*، سال چهارم، شماره دوم، زمستان.
۱۴. محمدی ری‌شهری، محمد، ۱۳۷۹، *میزان الحکمه*، قم، دارالحدیث.
۱۵. معلوف، لوئیس، ۱۹۸۶، *المنجد فی اللغة و الادب و العلوم*، بیروت، الطبعة الکتولیکیه.
۱۶. معین، محمد، ۱۳۷۱، *فرهنگ فارسی*، جلد سوم، تهران، انتشارات امیر کبیر.
۱۷. منصوری، جواد، ۱۳۸۳، «فرهنگ، سیاست و تولید علم»، *فصلنامه علمی و پژوهشی انقلاب اسلامی*، شماره ۹.
۱۸. نراقی، یوسف، ۱۳۶۵، *روش‌شناسی علوم اجتماعی*، تهران، شرکت سهامی انتشار.
۱۹. نجاتی، محمد حسین، ۱۳۹۴/۱/۱۴، «کمیت‌گرایی و کیفیت‌گرایی در تولید علم»، قابل مشاهده در:

<http://www.khabaronline.ir/:28X۲۹/۲۸۱/S۲۸/ewvu۰۳sarh۰۱mypmev۳ecm qx۲۹/۲۹//print/۴۰۶۹۸۹/society/education?model=WebUI.Models.Details.DetailsPageViewModel>

۲۰. نادری‌فارسانی، سیاوش، ۱۳۹۰/۶/۱۵، «آسیب‌شناسی بوروکراسی تولید علم»، قابل مشاهده در:

<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13900615000063>

۲۱. والی‌زاده، محمد جواد، ۱۳۹۲/۵/۲۲، «تبیین سخنان رهبر انقلاب در دیدار با اساتید دانشگاه‌ها»،

قابل مشاهده در:

<http://borhan.ir/NSite/FullStory/News/?Id=5662>

۲۲. هاتفی، محمد، ۱۳۸۶/۳/۱۶، «راهکارهایی برای رسیدن به وضعیت مطلوب تولید علم»، قابل

مشاهده در : www.bashgah.net

۲۳. غلامی، رضا، ۱۳۹۲/۳/۵، «راهکارهای عملیاتی کردن تولید علم»، قابل مشاهده در:

www.rasekhoon.net

۲۴. ملکیان، فرامرز، ۱۳۸۵/۶/۷، «نظریه پردازی و فرایند تولید علم، چالش‌ها و راهکارها»، قابل

مشاهده در: www.bashgah.net

ضرورة الحكم الديني مع التأكيد علي محورية سلطة الفقه الاجتماعي

روح الله شاكري زواردهي^١ / مرضيه عبدلي مسينان^٢

الخلاصة: الفقه الاجتماعي يدور حول السلطة في ذاته، بمعنى ان تطبيق العديد من احكام الاسلام يتوقف على وجود حكومة وسلطة. ومن جانب آخر، فان اهداف الفقه الاسلامي لها ماهية حكومية. لذلك، فان تحقيق هذه الاهداف رهن - فقط - بوجود حكومة دينية. حيث انه وبفقدان الحكومة الدينية الصالحة، تتعطل العديد من احكام الاسلام او تطبق بشكل ناقص. وفي الحقيقة، بين الفقه الاسلامي والتدين من جهة والحكومة والسلطة من جهة اخرى رابطة غير قابلة للفصل. ويسعى هذا المقال، من خلال نظرة اجمالية الي بعض الاحكام الاجتماعية الاسلامية واهداف الفقه، الي اثبات ضرورة الحكومة الدينية من اجل تحقيق اهداف الفقه وتطبيق احكامه.

الكلمات المفتاحية: الحكومة، الاسلام، الفقه الاجتماعي، الاحكام.

الأسس والأدلة التي تقوم عليها المادة ١٤١ من دستور الجمهورية الاسلامية الایرانية (منع الجمع بين المشاغل)

فيروز اصلاني^٣ / عبد المجيد رحمانيان^٤

الخلاصة: المادة ١٤١ من دستور الجمهورية الاسلامية الإيرانية، من المواد الاساسية والتي تمنع الجمع بين عدة مشاغل. ولهذه المادة اساس ومبنى شرعي، قانوني، فكري، فلسفي وتاريخي. ومن اجل منع قيام شخص بعدة مشاغل واعمال، هناك ادلة متعددة جرى بيانها، من جملتها: الحيلولة دون توقف الاعمال، الحيلولة دون احتمال اعمال النفوذ، العدالة في التوظيف والعمل، الحيلولة دون تضييع بيت المال، تنمية القابليات، واحترام التخصص. كما ان الاهتمام بهذه المادة يعد امرا مهما للغاية من اجل اقامة مجتمع سليم.

الكلمات المفتاحية: المشاغل، فصل السلطات، عدالة التوظيف، المادة ١٤١ من دستور الجمهورية الاسلامية الإيرانية.

١. استاذ مساعد في جامعة طهران.

٢. ماجستير في علم الكلام، مجمع فارابي التابع لجامعة طهران.

٣. استاذ مساعد في جامعة طهران.

٤. طالب دكتوراه قانون عام بجامعة طهران.

u.abdoli@gmail.com

aslanif@ut.ac.ir

مساحات النزاع بين خطابي العولمة والاسلام السياسى مع التاكيد على آراء الامام الخمينى قده وسيد قطب

مرتضى شيرودى^١ / على عنبر^٢

الخلاصة: خطابا العولمة والاسلام السياسى يستعينان من اجل هيمنة الهوية التى يطرحها كل منهما على معانى خاصة من العلامت المطروحة على الساحة الحياتية، لكن مساحات النزاع بينهما من خلال رؤية الامام الخمينى قده وسيد قطب لا تزال غامضة وغير واضحة... ومن هذا المنطلق سنواجه هذا التساؤل: ما هى مساحات او مناطق النزاع بين خطابي العولمة والاسلام السياسى فى ضوء آراء الامام الخمينى قده وسيد قطب؟ يظهر ان الخطابين مختلفان فيما يتعلق بالسلطة، العدالة، المشاركة، التنافس وغيرها. والهدف من هذا المقال هو بيان عدم الانسجام القائم بين الخطابين فى الظاهر والمضمون من خلال تحديد مساحات النزاع بينهما.

الكلمات المفتاحية: الامام الخمينى، سيد قطب، النزاع، الخطاب، العولمة، الاسلام السياسى.

الانتقال من العلوم السياسية الغربية الى العلوم السياسية الاسلامية من منظار سماحة قائد الثورة

فريبا سادات محسنى سهى^٣

الخلاصة: يسعى هذا المقال الى معرفة اكثر برؤية سماحة قائد الثورة فى مجال الانتقال من العلوم السياسية الغربية الى العلوم السياسية الاسلامية، باعتبارها خطوة مؤثرة فى تنفيذ مشروع التطور العلمى فى البلاد. لذلك تسعى الكاتبة ومن خلال منهج التحليل المضمونى للمعطيات الاساسية، الى استخراج رؤى ومواقف سماحته من بين الخطابات والوثائق والمواقف التى صدرت عنه فى مجال العلم والتقنية و...، وبالتالي بيان النموذج المفهومى للانتقال من العلوم السياسية الغربية الى العلوم السياسية الاسلامية. وستكون النتائج فى محاور مثل: الشروط، الارضيات، الاستراتيجيات العامة، والاجراءات الوطنية المناسبة التى تحتاجها عملية الانتقال هذه، مدخلا للعلماء والباحثين والمسؤولين المعنيين.

الكلمات المفتاحية: سماحة قائد الثورة، العلوم السياسية الغربية، العلوم السياسية الاسلامية، القيم الاساسية، نهضة البرمجيات، التعامل البناء.

dshirody@yahoo.com

١. استاذ مساعد فى معهد الامام الصادق عده العالى.

alianber.84@gmail.com

٢. ماجستير فى التاريخ المعاصر للبلدان الاسلامية، جامعة المصطفى عده.

mohseni_sadat@yahoo.com

٣. طالبة دكتوراه علوم سياسية بجامعة طهران.

الحرب الثقافية للمستكبرين: الاهداف والاستراتيجيات

عبد الله حاجي صادق^١

الخلاصة: جبهة الاستكبار في مواجهة دائمة مع جبهة الثورة الاسلامية، وبسبب فشلها في مجالات الحرب الصلدة او شبه الصلدة، فانها جعلت أهم محاور هجومها في الحرب الثقافية واستهداف الأسس والاركان التي تقوم عليها الثورة الاسلامية، مثل الماهية الدينية، محورية الولاية، الروح الجهادية والثورية، خطاب الثورة الاسلامية وغير ذلك، ومن خلال ادوات متعددة ومتنوعة، وصفت استراتيجيات تنفيذية لتطبيق هذا الهجوم البرمجي والقيمي ضد اسس واركاب الثورة. وبما ان فهم مختلف ابعاد الحرب الثقافية التي يقوم بها الاستكبار بشكل عميق، يعد من أهم مصاديق البصيرة والشرط الاساس في الدفاع عن الثورة الاسلامية، فقد بدأ المقال بتحديد سبعة أهداف ومنافذ لهجوم الاعداء الثقافي، ثم جرى بيان الاستراتيجيات التنفيذية التي يتبعها الاستكبار بشكل عام.

الكلمات المفتاحية: الحرب الثقافية، جبهة الاستكبار، الثورة الاسلامية، الاستراتيجيات التنفيذية.

دراسة مقارنة للتنظيمات اليسارية في خمسينيات وسبعينيات القرن الماضي

محمد رضا حاتمي^٢ / روح الله لطفى زاد^٣

الخلاصة: الاتجاهات الفكرية التنويرية في الخمسينيات بايران، وكالعديد من بلدان العالم الأخرى، يعد نوعا من النضال ضد الرأسمالية الاميركية. لذلك نرى ان التيار التنويري اليساري في الخمسينيات، ومثاثر بنحو ما بالنضال العالمي. في حين ان التيار الحزبي اليساري ينظر دائما الى خارج الحدود ويستلم اوامره وكراساته مباشرة من موسكو. في السبعينيات قام حزب تودة وتنظيمات ماركسية اخرى ومن اجل الحصول على قاعدة اجتماعية، بعملية التقاطية تجمع بين الاسلام والماركسية! كانوا يعدون انفسهم في اوكار تنظيمية وينفذون اغتيالات ثورية ويقومون باعمال كما حصل في غابة "سياهكل"، لكن أزمة وفتنة ٤ فبراير/ شباط (١٩٨٠) ومن ثم هروب بنى صدر من ايران ما تلى ذلك من تطورات ورفض اهلية مرشحهم في الانتخابات، جعل القوى اليسارية تنزل الى الشارع. ودراسة التطورات التي واجهتها هذه التنظيمات وأوجه التشابه في ادائها وسلوكها خلال عقدي الخمسينيات والسبعينيات، هو هدف هذا المقال.

الكلمات المفتاحية: حزب تودة، الماركسيون، الهوية، انتفاضة النفط، التنوير، الاتجاهات اليسارية.

yamahdi433@mihanmail.ir

hatami5@yahoo.com

lotfizad_58@yahoo.com

١. استاذ مساعد بمجمع الشهيد محلاتي للتعليم العالي.

٢. استاذ مساعد بجامعة "بيام نور".

٣. طالب دكتوراه معارف اسلامية - جامعة "بيام نور" طهران.

العلاقة بين الاقتدار والمرجعية العلمية والتقانية... والاقتدار والأمن القومى للجمهورية الاسلامية الايرانية

فرهاد رهبر^١ / حسن حسين زاده^٢

الخلاصة: مع الأخذ بالتأكيدات المستمرة لقائد الثورة حول تحقيق المرجعية العلمية والتقانية فى العالم، وايضاً وفقاً للحديث المروى عن أمير المؤمنين عليه السلام والذى يشير فيه الى مكانة العلم ودوره فى الاقتدار والقوة، يسعى الباحثان ومن خلال المنهج التركيبى من دراسات مكتبية ومتابعات ميدانية، الى دراسة العلاقة بين الاقتدار والمرجعية العلمية والتقانية وتأثيرها على الأمن القومى. ومع الأخذ باختبارات الفرضية، يقدم البحث احصائيات عن معطيات الاستبيان حول حصول الجمهورية الاسلامية الايرانية على الاقتدار العلمى وفى النهاية المرجعية العلمية والتقانية فى العالم مع شروحات فى طيات المقال، وتأثير ذلك على ايجاد الاقتدار وضمان الأمن القومى.

الكلمات المفتاحية: المرجعية العلمية والتقانية، انتاج العلم، الاقتدار، الاقتدار العلمى، الأمن القومى.

دراسة عناصر الدبلوماسية الاقليمية للثورة الاسلامية وتقديم استراتيجية

غلام رضا كريمى^٣ / حسين على توتى^٤

الخلاصة: هذا البحث ومن خلال طرح هذا السؤال، وهو: ما هى المكانة التى حققتها الدبلوماسية الاقليمية للثورة الاسلامية الايرانية فى النظام القائم بالشرق الأوسط وفى ايجاد نموذج اقليمى جديد؟ يصل الى هذه الاجابة، وهى: بالنظر الى أهمية منطقة الشرق الأوسط باعتبارها الدائرة الاولى لعمق الاستراتيجية الدبلوماسية الايرانية، وبسبب طبيعة الثورة الاسلامية، فان لايران قدرات كامنة فى مختلف مجالات الثورة الناعمة فى هذه المنطقة. وبعد الموجة الاخيرة للصحة الاسلامية ايضا، فان تأثر هذه الانتفاضات والحركات والبلدان الشرق أوسطية بطبيعة القوة الناعمة للثورة الاسلامية، قابله اتجاهات غريبة من القوة الناعمة، تقوم على نشر قيم الديمقراطية الليبرالية فى الشرق الأوسط.

الكلمات المفتاحية: الدبلوماسية الاقليمية، الاستراتيجية، الثورة الاسلامية الايرانية، القوة الناعمة، الشرق الأوسط.

١. أستاذ بجامعة طهران.

٢. طالب دكتوراه فى القانون الدولى.

٣. أستاذ مساعد بجامعة الخوارزمى.

٤. طالب دكتوراه علاقات دولية بجامعة الخوارزمى.

ghkarimi@khu.ac.ir

h.tooti@ut.ac.ir

الاهداف، الرسالة والعوامل الاستراتيجية للبيئتين الداخلية والخارجية للثورة الاسلامية

محسن باليزبان^١

الخلاصة: في اطار الادارة الاستراتيجية، فان الشرط الأساس لتدوين استراتيجية من أجل الوصول الى الظروف القائمة المنتهية الى الوضع المطلوب أو المنشود، هو امتلاك رسالة ورؤية استشرافية وقائمة بالعوامل الرئيسية أو الاستراتيجية في البيئة الداخلية (نقاط القوة والضعف) والبيئة الخارجية (الفرص والتحديات). والهدف من هذا المقال هو اعداد وكتابة رسالة واستشراق مستقبل واعداد قائمة بالعوامل الاستراتيجية للثورة الاسلامية في اطار تحليل استراتيجي (SWOT) ناتج عن الأهداف النهائية، السياسات العامة ومطالبات اصحاب المنفعة والشأن في الثورة الاسلامية.

الكلمات المفتاحية: الرسالة، الاستشراق، العوامل الاستراتيجية، الثورة الاسلامية.

الحج والامكانيات الداخلية للعالم الاسلامي في الصحوة الاسلامية

بالاستناد الى فكر الامام الخميني (رض)

محسن محمدى^٢ / غلام رضا بهروز لك^٣

الخلاصة: الامام الخميني ومن خلال نظريته السياسية والاجتماعية الى الحج، يلفت انتباه المسلمين الى امكانيات الحج في الصحوة الاسلامية. ففي ندائه بمناسبة موسم الحج يرى ان روح الصحوة الاسلامية تتجلى في النضال ضد الاستعمار والاستكبار، ويدعو المسلمين الى تذكر وظائف الحج السياسية والاجتماعية التي يجرى التغافل ودعم الصحوة الاسلامية. فمن وجهة نظر الامام الخميني (رض) يعتبر الحج فسحة للوعي والتنقيف فيما يتعلق بالاسلام وقضايا العالم الاسلامي والبراءة من المشركين، ضمن عملية بعث للهوية والانسجام بين بلدان العالم الاسلامي في مقابل الكفر والاستعمار باعتباره العدو المشترك لجميع المسلمين.

الكلمات المفتاحية: الحج، الصحوة الاسلامية، الامام الخميني، الاستعمار، الاسلام السياسي، الاحياء الديني.

mpalizban@ut.ac.ir

mohsen2941@yahoo.com

١. دكتوراه علوم سياسية - فرع الدراسات الايرانية من جامعة طهران.

٢. طالب دكتوراه الثورة الاسلامية.

٣. استاذ مساعد بجامعة باقر العلوم عالي.